

Odzbrojovací konference roku 1932.

(Dokončení.)

III.

1. Práce II. období.

Když se pak v září téhož roku sešlo předsednictvo odzbrojovací konference, jak bylo předvídáno, Německo se nedostavilo, když bylo předtím oznámilo, že se konference nezúčastní dotud, dokud nebude vyřízena otázka zrovnoprávnění.

Proto nemohla práce odzbrojovací konference tohoto období postupovati tak, jak by byla mohla za účasti všech, nebylo žádných velkých pracovních úsilí a lze proto říci, že se celá politická činnost celého období vyvíjí ve snahách, jak přiměti Německo k další spolupráci.

S počátku zasedalo jen předsednictvo, které jednalo o kontrole, o válce chemické a bakteriologické, částečně též o raportech komise letecké a pozemní, avšak bez zvláštního výsledku nebo rozhodnutí. Z technických komisí prvního období žádná se znovu nesešla; ustaven jen výbor početních stavů a výbor pro reglementaci obchodu se zbraněmi a pro výrobu zbraní, v další práci pak pokračoval technický výbor rozpočtové komise.

Poněvadž pro nepřítomnost Německa a ve snaze o jeho návrat začínala důležitá jednání politická mimo rámec konference, byla začátkem října odložena práce předsednictva do začátku listopadu, takže pracovaly jen výše uvedené komitety.

a) Výbor početních stavů, sestavený ihned koncem září a opírající své práce o plán Hooverův, měl vyjasnit, co je třeba počítati do početních stavů armády, a později, když při jednáních poukázala Francie na vojenský ráz německé policie „Schupo“, které vojenské charakteristiky mohou býti příčinou toho, že i bezpečnostní a podobné sbory budou počítány zcela nebo částečně do početních stavů armády. Ač výbor pracoval celé druhé období a dokonce i za pomoci podvýboru technického nebo koloniálního, studoval tuto otázku pro armády metropolitní i koloniální, přece nedokonal příkazanou mu práci. K správnému vyřešení této otázky byl totiž zaslán všem vládám zvláštní dotazník o policii a o podobných formacích s vojenským charakterem, avšak do vánoc zaslalo odpovědi jen asi 20 států, zbytek zůstává neprojednán pro práci roku 1933.

b) Výbor pro reglementaci obchodu a soukromou a státní výrobu zbraní a válečného materiálu, utvořený na základě resoluce z 23/VII 1932, jednal po celé druhé období poměrně s malým výsledkem o všech otázkách obchodu a výroby zbraní tak, jak bylo uvažováno o nich v konvenci z roku 1925 a z návrhu konvence z r. 1929, nemohl však dosáhnouti dohody mezi velmocemi v otázkách zásadních. Na konec rozhodl zjistiti některé podrobnosti o obchodu a výrobě, potřebné k vlastní informaci u jednotlivých států, a zaslal jim dotazník, na jehož výsledku bude záležeti opět postup a úspěch prací v příštím období.

c) Technický výbor rozpočtové komise pokračoval velmi intensivně v rozboru a studiu rozpočtových dokumentů všech států a připravoval pak raport o výsledku práce pro hlavní výbor. Lze říci, že jediné tento výbor postupoval v své práci úspěšně.

2. Další práce předsednictva a předložení plánů.

Když se sešlo předsednictvo odzbrojovací konference znovu začátkem listopadu, pokračovalo dále v projednávání dříve uvedených otázek a pak je opět vrátilo příslušným výborům k definitivní úpravě, aby mohly býti co nejdříve předloženy hlavnímu výboru. K dokončení prací leteckých bylo rozhodnuto utvořiti letecký výbor znalců, který však právě pro nejistou situaci a zájem mimokonferenční v roce 1932 již vůbec nebyl svolán.

Třeba znovu zdůrazniti, že se práce celého druhého období tříštila právě jednáními mimokonferenčními a že zájem a nové naděje v úspěch vzbudily jen nové návrhy odzbrojovací, podané nejprve Francií a pak Anglií.

a) Francouzský plán. Základním prvkem francouzského plánu je dosažení státní bezpečnosti pro všechny. Za tím účelem je třeba zesílit obrannou sílu na újmu síly útočné. Francie sama v tom směru činí značné ústupky vojenské, při čemž však vylučuje možnost jakéhokoliv „znovuo zbrojení (réarmement)“. Předpokládá, že se řešení této otázky dosáhne zavedením postupné egalizace armádního zřízení a stejnou účastí při závazcích a výhodách. Nevěří, že by tyto otázky mohly býti řešeny universálně, a navrhuje řešiti je zatím jen pro Evropu, za předpokladu, že se pak dojde k všeobecné konvenci. Opírá

se o Briandův-Kelloggův pakt zavrhuje válku a doporučuje, aby jeho zanedbání mělo za následek zákaz všech přímých i nepřímých vztahů finančních a hospodářských se zemí útočníka. Za podstatný prvek svého návrhu považuje aplikaci článku 16 Paktu Společnosti národů (obsažen v úvodu všech 4 mírových smluv z r. 1919) a předvídá vzájemnou pomoc při napadení.

Po stránce vojenské obsahuje francouzský plán tyto návrhy: a) redukovati útočný charakter národních sil (plán Hooverův), b) utvořiti prvky pro společnou akci (mezinárodní).

Pozemní síly nutné k obraně hranic kontinentálních států evropských budou převedeny na jednotný typ národní armády s krátkou služební dobou a limitovanými počty, které budou přizpůsobeny nestejností a variacím odvodních zdrojů různých států, při čemž do výcviku bude počítán jakýkoli výcvik předvojenský.

Počty kádrů pro národní armádu budou limitovány na společné základně, stejně jako počty metropolitní policie (tedy ne koloniální) s vojenským charakterem. Těmto národním armádám bude zakázáno jakýkoli pohyblivý materiál velké síly, zvláště takový, který by umožňoval útok na opevnění (dělostřelectvo nebo těžké tanky).

K dispozici Společnosti národů bude každý stát udržovati na svém území omezený počet zvláštních jednotek s mužstvem s delší služební dobou, dotovaný materiálem velké síly, který bude zakázán národním armádám. Tyto jednotky budou stále pohotově.

Materiál zbývající po dotaci uvedených jednotek bude uložen ve státech a bude podléhati mezinárodní kontrole; stát může tohoto materiálu použiti jen v sebeobraně.

Síly námořní a zámořské nejsou dotčeny systémem kontinentálním; část námořních sil bude také k dispozici Společnosti národů.

Ani síly vzdušné nebudou přímo dotčeny. Návrh předvídá však, že každé letecké bombardování bude zakázáno a letadla „bombardovací“ (v plánu jest uvedeno toto slovo v uvozovkách, pravděpodobně to znamená, že jde nejen o typ bombardovacích letadel, nýbrž o všechna letadla bombardování schopná) budou zrušena za podmínek udaných v resoluci za I. období. Předvídá utvoření „Evropské Unie letecké dopravy“, která jako organizace mezinárodní bude řídit a kontrolovati vzdušnou dopravu v Evropě a zabránit zneužití civilního letectví k účelům vojenským. Zvláštní letecké jednotky budou dány k dispozici Společnosti národů.

Na konec plán připomíná, že všechny jeho části jsou nerozlučitelným celkem a že úspěch závisí na důvěře mezi národy a na upřímnosti v provádění.

Nelze říci, co je ve francouzském plánu dobrého nebo nevhodného. Jisto jest, že dokonce v anglickém parlamentě byl velmi vřele doporučován Anglii, ač stejně jako Amerika nemá příliš ráda bezpečnostní thesi francouzskou. S lidského stanoviska jest jisté, že je lepší bezpečnost a omezení zbrojení než rovnoprávnost a zbrojení. Každý snadno pozná, kde je větší záruka míru, kde nebezpečí války.

b) Anglický plán bere za podklad vyřešení otázky rovnoprávnosti a dokazuje její odůvodněnost na samotných ustanoveních mírové smlouvy versailleské, zvláště z předmluvy k části V a z vysvětlivek, tím spíše, že Německo jako člen Společnosti národů má právo býti považováno za rovnocenného člena.

Podmínky řešení rovnoprávnosti vidí Anglie jednak v prohlášení všech států, že žádný spor nebudou řešiti silou, že V. článek mírové smlouvy bude nahrazen ustanoveními odzbrojovací konference, platné v stejné míře pro všechny, i pokud jde o délku trvání nařízených limitací, jednak ve vyřešení otázky povolených zbraní, jen pokud jde o druhy, ne o počty. Proto doporučuje kvalitativní rovnoprávnost, nesouhlasí však se zvětšením ozbrojených sil poražených států, jako nežádá okamžité uvedení v praxi otázky rovnoprávnosti. Proto odzbrojení se bude dít po etapách a jako první etapu navrhuje:

A. Kvalitativní odzbrojení:

a) námořní výzbroj by byla redukována podle dohody, přičemž by Německu bylo dovoleno stavěti lodi podobných typů jako ostatním, ovšem tak, že žádná nová stavba lodí v Německu nesmí převyšovati celkovou tonáž, Německu povolenou. Limitace křižníků je předvídána až po lodi o 7.000 tunách, což přibližně odpovídá křižníkům povoleným Německu. Konečně navrhuje Anglie zrušení podmořských člunů;

b) z pozemní výzbroje by rušila těžké tanky, ač je pro ponechání lehkých, jež vlastně nahrazují pěchotu, a je tím i pro povolení Německu určitého počtu tanků. Pokud jde o velká děla, žádá, aby nově vyráběná děla nepřevyšovala maximálně dovolenou ráži 105 mm. Je pro úplné zrušení vojenského a námořního letectva a bombardování a pro přísnou mezinárodní kontrolu letectva civilního. Doporučuje okamžitou redukci leteckých sil velkých států na výši letectva Anglie a takto dosažené hranice snížit pak ještě o 33½%.

B. Kvantitativní odzbrojení.

V otázce rovnoprávnosti početních stavů a v případě osvobození Německa od doložky zakazující mu povinnou službu vojenskou by počet mužstva milice musil býti propočten v poměru k počtu mužstva s dlouhodobou presenční službou, dále redukce délky služby ze 12 na 6 let by byla podmíněna nezvýšením počtu záloh. To jest, že počet vojsk konajících dlouhou službu presenční by musil býti snížen ze 100.000 na 50.000. Vše by musilo býti propočteno tak, aby se nezvýšila útočná síla Německa. Za podklad výpočtu by mohl býti vzat plán Hooverův.

C. V závěru doporučuje Anglie zavedení účinné kontroly.

Anglický plán byl velmi srdečně vítán zvláště přáteli Německa a byl předmětem krátké diskuse, z níž vyznělo, že o otázce rovnoprávnosti lze jednat i jen za účasti Němců v konferenci a že je nyní naděje, že se Němci na konferenci brzy vrátí.

3. Jednání konference „pěti“ a ukončení II. období.

Němci však po seznání obou plánů nezměnili své zamítavé stanovisko k odzbrojovací konferenci, naopak žádali absolutní přiznání rovnoprávnosti, tedy i ve smyslu technickém, což by vlastně znamenalo ozbrojení. Protože to jim nechtěly přiznati ani Anglie ani Francie, tím méně ostatní státy, nebylo naděje, že tato otázka bude moci býti na konferenci řešena, tím spíše, že se Němci snažili

vyřešiti ji mimo konferenci. Situace byla taková, že bylo nebezpečí odložení konference, což však za trvající situace evropské a zvláště vzhledem k negaci konference Němci by bylo odzbrojení neposloužilo.

Uvažovalo se proto o jednání přímo s Německem mimo konferenci a snad i mimo Ženevu. S počátku to byl americký státní podtajemník Norman Davis, který doporučoval zatím Němcům rovnoprávnost je n přiznati, její uskutečnění by bylo provedeno pak v dalších etapách; odzbrojovací konference by také zatím byla odložena a ihned zřízena stálá odzbrojovací komise, která by studovala otázky zrovnoprávnění a bezpečnosti a připravila vše do čtyř let k znovuzahájení odzbrojovací konference. Nyní by byla konference uzavřena doplněním resoluce z 23/7 1932.

Tento návrh však nevyhovoval právě z důvodů výše uvedených, Francie pak nechtěla odsunouti odzbrojovací konferenci, neboť žádala, aby její plán byl podroben diskusi. Nebylo proto opět jednoty a také ne naděje na výsledek.

Za těchto okolností se sešla, dříve již na návrh anglického ministerského předsedy MacDonalda smluvená konference „pět“, a to za účasti Anglie, Ameriky, Francie, Itálie a Německa, v Ženevě, kde začala jednání jen mezi těmito státy. Francie přinesla návrh schválený vládou, že uskutečnění „rovnoprávnosti“ v rámci bezpečnosti by mohlo být jedním z cílů konference.

Když byl zamítnut návrh Normana Davise, přišla Francie se svým návrhem, Němci však byli neústupní. Tím se stalo, že jednání pětky po několik dní nevedlo k cíli, až došla trpělivost Anglii a Americe, které doposud byly k Německu dosti shovívavé a dosaženo bylo přijetí Německem konečného textu, který přes to zůstal jejich úspěchem a jenž obsahuje:

a) uznání zásady rovnoprávnosti, která bude obsažena v konvenci odzbrojovací konference,

b) slib podstatného snížení zbrojení a dalšího postupného odzbrojování,

c) závazek, že se všechny podepsané státy připojí k slavnostnímu prohlášení všech, že nikdy nepoužijí síly k vyrovnání vzájemných sporů,

d) prohlášení Německa, že se na základě toho vrací ke spolupráci v odzbrojovací konferenci.

Poté byl na den 15. prosince svolán hlavní výbor, kterému byla předsedou přednesena a pak výborem schválena výše uvedená dohoda. Tím také bylo jednání odzbrojovací konference roku 1932 skončeno; bylo jen stanoveno, že se v ní bude pokračovati kolem 20. ledna 1933 jednáním předsednictva a 31. ledna jednáním v hlavním výboru, který se jako první částí pracovního pořadu bude zabývat podrobným studiem francouzského plánu.

IV.

Výsledky práce odzbrojovací konference.

Nelze říci, že by za první rok jednání byly výsledky odzbrojovací konference skvělé, nelze však také tvrditi, že by jednání této konference nebylo úspěšné. Uvědomíme-li si, za jakých okolností zasedala, že první období bylo vlastně období politického neklidu a zvláště vnitropolitických zájmů států rozhodujících, že v druhém období nepřítomností Německa byla všechna práce konference bržděna, musíme si přiznati, že výsledky celoroční práce jsou uspokojivé.

Rekli jsme, že rozhodujícím prvkem zbrojení není vojenská, nýbrž politická stránka problému. Tomu také nasvědčuje obsah resoluce z 23. července.

V resoluci jest jasně řečeno, že konference chce dojít ke snížení a omezení zbrojení, že chce zesílit obranu a zeslabit útok, že chce zvláště útočnou výzbroj limitovat (jako tanky a těžké dělostřelectvo), že chce limitovat rozpočet a kontrolovat dodržování nařízených limitací, a konečně že chce pokračovat v studiu všech otázek odzbrojení se týkajících, aby postupně došla ještě dále. Poněvadž pak resoluci podepsalo 41 z 51 států, znamená to, že velká většina schválila důležité v ú d ě í z á s a d y o m e z e n í a s n í ž e n í z b r o j e n í; to jest již velký úspěch, neboť velká většina států s o u h l a s í s p r o v e d e n í m p o s t u p n ě h o o d z b r o j e n í, a t o n a u r ě ě n ý c h z á s a d á c h, které touto resolucí vyjadřuje. Stačí nyní tyto zásady uvést v život určením příslušných čísel pro každou z nich.

Je pochopitelné, že i tato jednání budou napříště velmi zdoluhavá, vždyť však je zde již pravděpodobnost, že se provedení těchto zásad uskuteční, až bude více porozumění a více důvěry mezi národy.

Dalším výsledkem dosavadních odzbrojovacích prací je, že snad již není ani jediné otázky, která by nebyla doposud po stránce technické studována, že konference může kdykoli studií technických komisí použít právě k uvedení těchto zásad v život.

Velmi důležitým prvkem v konstrukci celého budoucího odzbrojení je prvek bezpečnosti. Ač doposud byly na tuto otázku různé názory, přece možno říci, že získává půdu a že jeho nutnost je pocítována i tam, kde dříve nebyla chápána.

Je nasnadě, že čím více bezpečnosti, tím více bude získáváno důvěry mezi národy, tím blíže budeme ke konečnému úspěchu. Proto musí být snahou příštích jednání, aby tato bezpečnost skutečně zajištěna byla, aby se mohlo postupně dojít k takovým výsledkům, které dnes nelze ještě uskutečnit.

Nelze provést odzbrojení najednou, musí jít po etapách. A první etapou byl právě rok 1932, který přinesl jistý stupeň dohody v rámci, na jehož podkladě bude v této práci pokračováno v letech příštích.

Nečekejme však již na konečný výsledek v roce 1933. Doufejme, že činnost odzbrojovací konference zabrání zatím válce; čím déle pak bude mír, tím spíše dojdeme ke konečnému cíli.

Major gšt. František Papoušek:

Motorisace a mechanisace armády.

(Pokračování.)

6. Italská armáda.

Při cvičeních byly lehké kolony, zásobovací a zavazadlový trén motorisovány. Některé pluky bersaglierů jsou vybaveny malými útočnými vozy. Zda tak učiněno jen z důvodů pokusných, není známo. Rovněž tak některé kulometné roty těchto pluků jsou motorisovány.